

ENTRE**COMP**EDU

**Het vakbekwaamheidskader voor leerkrachten in
het kader van ondernemerschapsleren**

Ondersteunen van leerkrachten en opleiders bij het aanbrengen van
ondernemerscompetenties tijdens hun lessen

EntreCompEdu is co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Inhoudstafel

<i>Inleiding</i>	2
Achtergrond	3
<i>De structuur van EntreCompEdu</i>	4
Introductie van de EntreCompEdu leerkrachten-competenties	5
Bijlage 1	8
EntreCompEdu Kader	8
Bijlage 2.....	18
Competenties en wat dit betekent voor de onderwijspraktijk.....	18

Inleiding

Typisch voor ondernemerschapsonderwijs is de focus op het genereren van ideeën, producten en diensten die van waarde zijn voor anderen. Dit zou kunnen wijzen op een beperkt economisch of commercieel doel, maar deze waarde neemt ook culturele en sociale vorm aan.

Het potentieel van onderwijs in ondernemerschap reikt veel verder dan in tertiaire opleidingen leerlingen aanleren hoe zij een eigen zaak opstarten. Leerkrachten erkennen dat het stimuleren van een **ondernemersmentaliteit** niet alleen een kwestie is van leerlingen voorbereiden op een toekomst binnen een complexe economische omgeving. Het is ook een middel om de persoonlijke en sociale ontwikkeling van leerlingen te bevorderen:

- leren om met anderen om te gaan;
- hun creativiteit uiten in het zoeken naar oplossingen bij problemen;
- leren nadenken over hun eigen specifieke sterke punten, interesses en ambities;
- een praktisch houding aannemen en de wil om ideeën om te zetten in daden;
- veerkracht tonen bij het omgaan met tegenslagen;
- hun financiële kennis en rekenvaardigheid in een reële context toepassen;
- hun ideeën overbrengen aan een breed publiek;
- bijdragen aan de gemeenschap als actieve en verantwoordelijke burgers.

Ondernemerschapsonderwijs draagt bij tot een relevanter curriculum, verhoogt de motivatie van de leerlingen en biedt meer mogelijkheden om aan de maatschappij deel te nemen. Om deze doelen te realiseren is echter een efficiënt programma van professionele ontwikkeling nodig, dat betrokkenen doet inzien wat ondernemerschapsonderwijs te bieden heeft.

Achtergrond

De afgelopen jaren heeft het belang van ondernemerschapsonderwijs aanzienlijk wat aandacht gekregen van beleidsmakers wereldwijd. De Europese Commissie is van mening dat ondernemerschap relevant is voor alle onderwijsniveaus, van kleuterscholen tot universiteiten en roept de lidstaten op ervoor te zorgen dat "alle jongeren ten minste één praktische ondernemerservaring opdoen voordat zij het verplicht onderwijs verlaten".

Het is het vermelden waard dat het ondernemerschapsonderwijs een aantal kenmerken heeft, waarvan veel leerkrachten al gebruik maken, maar die niet noodzakelijk met ondernemerschapsonderwijs geassocieerd worden. Deze kenmerken zijn onder andere:

- Ervaringsgericht - leren door zelf te ondervinden;
- Waarde-creatie - het creëren van goederen of diensten die waardevol zijn voor anderen in een levensechte context;
- Samenwerking - het delen en ontwikkelen van ideeën met anderen om een gemeenschappelijk doel te bereiken;
- Multidisciplinair - voortbouwen op de kennis en vaardigheden van personen uit verschillende disciplines.

Dit veronderstelt dat leerkrachten zelf over de nodige competenties beschikken om het ondernemerschapsleren van leerlingen aan te moedigen en te bevorderen. Vandaar dat één van de prominent aanwezige thema's in achtergrondliteratuur de noodzaak is voor leerkrachten om bij te scholen en ontwikkelingen in ondernemerschapsonderwijs te volgen.

Tegen deze beleidsachtergrond is **EntreCompEdu** ontworpen als een kader dat de ontwikkeling van competenties beschrijft waarover leerkrachten in het ondernemerschapsonderwijs moeten beschikken. Het sluit nauw aan bij **EntreComp**, dat in 2016 werd ingevoerd om de ondernemerscapaciteit van de

Europese burgers te ontwikkelen (zie bijlage 1). EntreCompEdu richt zich echter exclusief op het ondersteunen van leerkrachten en biedt, samen met geschikt professioneel leer- en ontwikkelingsmateriaal, begeleiding bij ondernemerschapsonderwijs, zowel voor het leerproces als de evaluatie.

De structuur van EntreCompEdu

EntreCompEdu bestaat uit zes onderling samenhangende elementen, met **competenties in verband met ondernemerschapsonderwijs**, die beschrijven wat leerkrachten moeten weten, begrijpen en doen om efficiënt ondernemerschapsonderwijs te bevorderen en te realiseren. Deze worden vergezeld van **grote vragen**, die het leren van de leerkrachten kaderen rond sleutelvragen. Het kader erkent ook dat de leerkrachten zich waarschijnlijk in verschillende stadia van het ondernemersverloop bevinden en dus zijn er ook **ontwikkelingsfasen**. Deze ontwikkelingsfasen tonen drie grote stadia in de professionalisering en ontwikkeling van leerkrachten. Deze niveaus zijn uitnodigend, verdiepend en gaan breder naarmate de kennis en het begrip van het ondernemerschapsonderwijs bij leerkrachten toeneemt. Het kader verwijst ook naar **vaardigheidsniveaus** (deze beschrijven de vooruitgang telkens aan het einde van de verschillende fasen bij het verwerven van pedagogische competenties in ondernemerschapsonderwijs.); **toepassingen** (die voorbeelden geven van hoe leerkrachten hun competenties op het gebied van ondernemerschapsonderwijs kunnen aantonen) en **oriëntaties** (die de opleiders ertoe aanzetten na te denken over attitudes, overtuigingen en waarden die bepalend zijn voor hun didactiek en praktijk ter ondersteuning van het ondernemerschapsonderwijs.)

Introductie van de EntreCompEdu leerkrachten-competenties

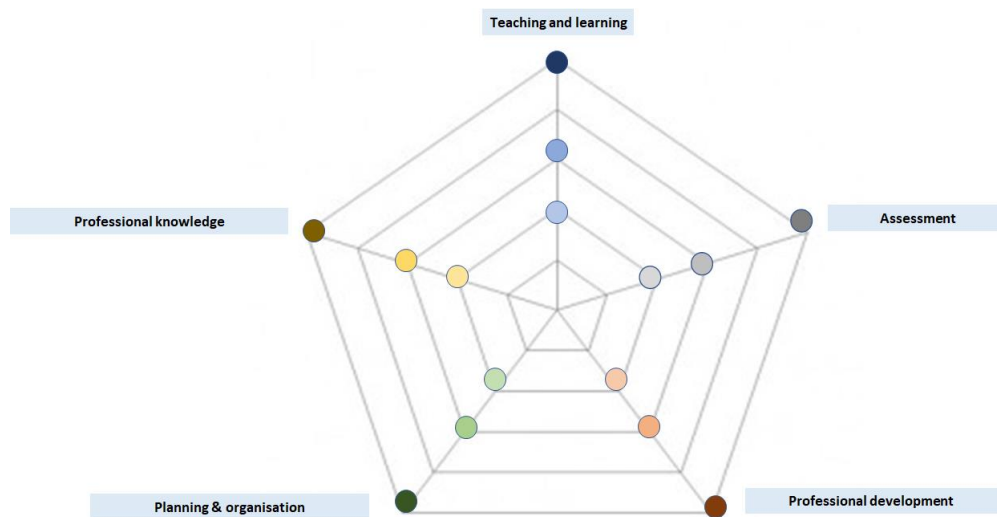
Het begrip **competentie** omvat het toepassen van kennis, vaardigheden, attitudes en waarden om aan complexe eisen te voldoen. Een competentiegerichte benadering van professionalisering draait om individuen die aantonen wat ze weten, begrijpen en kunnen. EntreCompEdu omvat vijf competentiegebieden, die gebaseerd zijn op literatuuronderzoek van het ondernemerschapsonderwijs en die min of meer aansluiten bij de brede competenties die de lerarenopleidingen in Europa gemeen hebben:

1. **Kennis en begrip van ondernemerschap** - Deze competentie beschrijft wat leerkrachten horen te weten over: ondernemerschapsonderwijs, hoe zij kunnen aantonen dat zij het belang ervan hoog inschatten en de relevante theorieën die de basis vormen van de ontwikkeling van ondernemerscompetenties door leerlingen.
2. **Planning en organisatie** - Dit tweede competentiegebied beschrijft hoe leerkrachten de omgeving plannen en organiseren zodat efficiënt ondernemerschapsonderwijs kan plaatsvinden. De geschoolde leerkracht zorgt ervoor dat de planning voldoende doel en richting biedt, zonder de creativiteit van de leerlingen te hinderen door te veel te reguleren.
3. **Onderwijs en opleiding** - In het onderwijs is lesgeven de belangrijkste factor die het leren van de leerling stimuleert. Het beheersen van de basisvaardigheden als leerkracht is essentieel voor het ontwikkelen van competenties op een stimulerende en boeiende manier. EntreCompEdu moedigt leerkrachten echter aan om te gaan naar een bredere kijk op pedagogie. De term "uitbreidend" verwijst zowel naar het uitbreiden van zijn of haar repertoire aan onderwijsstrategieën, als naar de mogelijkheden die leerlingen krijgen om in verschillende contexten te leren zowel binnen als buiten het onderwijs.

4. **Beoordeling** - Dit competentiegebied beschrijft het soort beoordelingspraktijken die leerkrachten gebruiken om leerlingen te helpen vooruitgang te boeken in hun leerproces als ondernemer. In EntreCompEdu zien de meest uitgebreide manieren beoordeling *als* een leerproces waarbij leerkrachten de leerlingen aanmoedigen om hun eigen doelen te stellen, zelf hun vooruitgang naar het bereiken van deze doelen op te volgen en actief op zoek te gaan naar feedback van verschillende bronnen. Leerkrachten creëren ook ruimte voor onbedoelde leerresultaten door het aanbieden van open taken en zijn niet gebonden aan het beoordelen van leerlingen aan de hand van vooraf gedefinieerde criteria. Een dergelijke visie op een door leerlingen geleide beoordeling gaat verder dan de traditionele praktijken waarbij leerkrachten de kennis van leerlingen testen (beoordeling van *het* leren) en feedback geven om hen te helpen vooruit te komen (beoordeling *om te* leren). Beoordeling van het geleerde, *om te* leren en als leermiddel op zich, spelen een sleutelrol in het ondernemerschapsonderwijs.

5. **Professionalisering en ontwikkeling** – Professionalisering wordt gedefinieerd als "een actief proces van systematisch onderzoek naar de doeltreffendheid van de praktijk in functie van de betrokkenheid, het leren en het welzijn van leerlingen". Dit houdt in dat leerkrachten actief hun eigen doelstellingen bepalen, partnerschappen met expertise aangaan om ervoor te zorgen dat hun leerproces gericht is op het bereiken van die doelstellingen, reflecteren over hun vooruitgang en evalueren wat de impact op hun klasgebeuren is. Professionalisering plaatst leerkrachten dan in het middelpunt van reflectief onderzoek en samenwerking.

Tussen deze vijf competentiegebieden en zeventien onderliggende competenties. Deze zijn te vinden in bijlage 2.

Bijlage 1

EntreCompEdu Kader

1. Kennis en begrip van ondernemerschap			
Vragen	Ontwikkelingsstadia		
	Van start gaan	Verdieping	Verbreding
Wat is de grote vraag waarover ik moet nadenken?	Wat moet ik weten over ondernemerschapsonderwijs, hoe verhoudt zich dit tot mijn onderwijs- en vakgebied en wat betekent het voor leerlingen?		
Hoe goed doe ik het? (Bekwaamheidsniveaus)	Ik heb een basiskennis van ondernemerschapsonderwijs en erken het potentieel ervan in mijn vak en de waarde ervan voor leerlingen.	Ik ontwikkel een bredere kennis van ondernemerschapsonderwijs en de mogelijkheden daarvan ook buiten het leerplan.	Ik heb nu een uitgebreide, diepgaande kennis van de manier waarop leerlingen hun ondernemerscompetenties ontwikkelen in een brede waaier van contexten in het dagelijks leven.
Wat betekent dit in de praktijk? (Toepassingen)	- Kennis delen door middel van traditionele, door de leerkracht geleide benaderingen. Bv. door het vertellen van een verhaal over een beroemde uitvinding of uitvinder.	- Plannen van mogelijkheden voor leerlingen om vragen te stellen en actief zin te geven aan ondernemersconcepten. Bv. leerlingen gebruiken het internet om zelfstandig de markt voor een	- Vergemakkelijkt het leren door ervoor te zorgen dat leerlingen betrokken worden bij en leiding geven aan waardecreërende projecten. Bv. ervoor te zorgen dat zij optreden als ingehuurd schoolmanagementadviseurs,

		bepaald product of dienst te onderzoeken.	die met een aantal mensen samenwerken om drie veranderingen voor te stellen die zij zouden aanbevelen om een schonere schoolomgeving te realiseren.
	- Leerlingen luisteren aandachtig naar de instructies en begeleiding van de leerkracht.	- Leerlingen zijn actief in het verwerken van kennis voor zichzelf, waardoor de wereld om hen heen een individuele betekenis krijgt.	- Leerlingen werken vaak samen met anderen om hun eigen kennis en oplossingen voor problemen te verwerven, te evalueren en te creëren.
Hoe zie ik kennis en begrip van ondernemerschap? (Oriëntaties)	- Zoals beperkt tot zakelijke onderwerpen en contexten en iets 'out there' om te leren. Mijn rol is om kennis over te dragen aan leerlingen.	- Zoals geïntegreerd over de vakken heen en verworven door individuele leerlingen. Mijn rol is om leerlingen aan te moedigen om verbanden te leggen en manieren te leren om kennis op te doen, bv. onderzoek.	- Als open voor interpretatie en gecreëerd door gezamenlijk onderzoek. Mijn rol is om voor leerlingen het ontwikkelen van hun eigen ideeën en samenwerken met anderen te faciliteren.
2. Planning & organisatie van creatieve leeromgevingen			
Vragen	Ontwikkelingsstadia		
	Van start gaan	Verdieping	Verbreding
Wat is de grote vraag waarover ik moet nadenken?	Hoe kan ik een stimulerende en doelgerichte leeromgeving voor ondernemerschapslernen creëren?		

Hoe goed doe ik het? (Bekwaamheidsniveaus)	Ik plan passende leerdoelstellingen voor ondernemerschap en organiseer het basisgebruik van middelen om ondernemerschapsonderwijs binnen mijn vak te ondersteunen.	Ik integreer de ondernemerscompetenties volledig in mijn planning en leg waar nodig verbanden binnen en buiten het leerplan.	Mijn planning heeft een transformatief doel, zodat leerlingen volledig betrokken zijn bij en leiding geven aan waardecreërende projecten. Daarbij op een ethische en duurzame manier gebruik makend van middelen.
Wat betekent dit in de praktijk? (Toepassingen)	<ul style="list-style-type: none"> - Beheert klasroutines die de leerlingen in staat stellen om op een gestructureerde manier gebruik te maken van de middelen die zij nodig hebben om hun ondernemend leren te ondersteunen. Bv de leerkracht kiest en stelt ter beschikking vaste middelen die leerlingen kunnen gebruiken. - Leerlingen werken aan vooraf ontworpen klustaken om kennis, vaardigheden en attitudes op het gebied van ondernemerschap te ontwikkelen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwerpt meer avontuurlijke leeromgevingen binnen de school die de diepere verkenning van ondernemende concepten en middelen ondersteunen. Bv het opzetten van een virtueel bedrijf binnen de school. - Leerlingen verkennen regelmatig ondernemersconcepten en ontwikkelen vaardigheden, meestal in een schoolbrede context. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stelt leerlingen in staat om hun leeromgeving in eigen handen te nemen, zodat ze kunnen samenwerken met anderen binnen en buiten de school. Bv met medeleerlingen uit andere klassen, ouders en leden van de gemeenschap, om een tentoonstelling te maken waarin de verwezenlijkingen van de school worden getoond. - Leerlingen hebben regelmatig de mogelijkheid om zelf middelen in te zamelen en te beheren. Ze ontwikkelen ondernemersvaardigheden in verschillende contexten binnen en buiten de school.
Hoe zie ik de planning en organisatie van creatieve leeromgevingen?	- De planning komt neer op voorgeschreven lesplannen en leseenheden waarin de	- Planning is een flexibeler proces en houdt rekening met het leren in verschillende contexten.	- Leerlingen zijn betrokken bij het plannen van hun ondernemerschapsleren,

(Oriëntaties)	leerdoelen en -inhoud worden bepaald, en die worden bereikt in een formele, door de leerkracht gestuurde en klassikale omgeving.		verder dan alleen op de school: altijd en overal.
3. Onderwijs en opleiding			
Vragen	Ontwikkelingsstadia		
	Van start gaan	Verdieping	Verbreding
Wat is de grote vraag waarover ik moet nadenken?	Hoe kan ik leerlingen motiveren en inspireren door ondernemend leren?		
(Bekwaamheidsniveaus) Hoe goed doe ik het?	Ik gebruik voornamelijk traditionele leerstrategieën (bv. leerboekoefeningen of aan leerlingen vertellen wat ze moeten doen), die vakkennis overbrengen en de nadruk leggen op basisvaardigheden.	Ik ontwikkel en test meer flexibele en creatieve onderwijsstrategieën (bv. peer-to-peer onderwijs), zodat leerlingen dingen in vraag beginnen te stellen en hun eigen onderzoek volgen.	Ik gebruik een rijke waaier aan onderwijs- en leermethoden, gekozen om in de context te passen en ervoor te zorgen dat de leerlingen de autonomie hebben om hun leren toe te passen op de echte wereld (bv. probleemoplossende uitdagingen, ter plaatse leren, uitgebreide projecten, gemeenschapsevenementen, virtuele studio's).

<p>Wat betekent dit in de praktijk?</p> <p>(Toepassingen)</p>	<p>- Brengt vakkennis en -vaardigheden over die leerlingen nodig hebben om het onderwerp te begrijpen tijdens de les. Bv. de waarde van verantwoorde risico's nemen in de wetenschap benadrukken, verhalen vertellen over volharding bij wetenschappers die niet opgaven bij tegenslag en het belang om in de kunst verschillende materialen te combineren uitleggen.</p>	<p>- Plant mogelijkheden voor leerlingen om zich actief bezig te houden met gestructureerde probleemoplossende strategieën en discussies in de leeromgeving. Bv. in wiskunde ontwikkelen leerlingen hun financiële vaardigheden door een schoolbezoek aan een speciaal evenement te plannen; in maatschappijleer onderzoeken leerlingen de haalbaarheid van een restauratieproject in de gemeenschap, in vreemde talen werken leerlingen in groep om cultureel en taalkundig begrip te ontwikkelen door bijvoorbeeld ideeën te doen ontstaan over het verbroederen met andere steden voor jongeren.</p>	<p>- Vergemakkelijkt het leren door zich te richten op de ontwikkeling van een Ondernemende Mind-set over alle vakken en contexten heen. Dit betekent het opbouwen van de leerlingen hun zelfbewustzijn en zelfvertrouwen, zodat zij het voortouw nemen bij het ontwikkelen van een flexibele manier van denken zoals het opmerken van opportuniteiten en zelfredzaamheid. Bv. Leerlingen werken samen met anderen in projecten om problemen op te lossen, systemen/producten vorm te geven en te verbeteren en zo waarde toe te voegen tijdens het proces.</p>
	<p>- Leerlingen verkennen kennis op een manier die meestal door de leerkracht wordt gestuurd.</p>	<p>- Leerlingen hebben regelmatig de mogelijkheid om in contact te komen met echte problemen en zelfstandig oplossingen te verkennen.</p>	<p>- Leerlingen starten vaak zelf het leerproces en ontwikkelen competenties die van hen zelfstandige, productieve burgers maken.</p>

Hoe zie ik onderwijs & opleiding? (Oriëntaties)	- Het onderwijs is een proces van instructie waarbij leerkrachten kennis overdragen die leerlingen opnemen en toepassen.	- Het onderwijs heeft aandacht voor het ontwikkelen van mogelijkheden voor leerlingen om hun wereld te begrijpen.	- Het onderwijs focust meer op het vergemakkelijken van het leren door middel van een reeks benaderingen, die de nadruk leggen op het stimuleren van ondernemend denken en gedrag.
4. Beoordeling			
Vragen	Ontwikkelingsstadia		
	Van start gaan	Verdieping	Verbreding
Wat is de grote vraag waarover ik moet nadenken?	Hoe kan ik leerlingen ondersteunen en uitdagen, zodat ze goede vooruitgang boeken in hun ondernemerschapsonderwijs?		
Hoe goed doe ik het? (Bekwaamheidsniveaus)	Ik volg en rapporteer over de voortgang van de leerlingen, voornamelijk door middel van toetsen die zijn ontworpen om te controleren wat ze leren. Ik beoordeel het werk van de leerlingen, maar mijn feedback is vaak niet specifiek voor de ondernemerscompetenties.	Ik gebruik een reeks strategieën om de beoordeling voor ondernemend leren te ondersteunen en ik stem de beoordeling af op de leerdoelstellingen en -inhoud.	Mijn beoordelingspraktijken stellen leerlingen in staat om hun eigen vooruitgang, prestaties en volgende stappen te monitoren en hierover kritisch na te denken.

<p>Wat betekent dit in de praktijk?</p> <p>(Toepassingen)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gebruikt beoordelingsmethoden en -instrumenten om na te gaan wat leerlingen weten en in hoeverre zij hun ondernemersleren kunnen toepassen. - Richt zich vooral op de beoordeling van de propositionele kennis van leerlingen. Bv. feiten over het milieu, wat de wet zegt over openingstijden, gezondheids- en veiligheidsvoorschriften. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelt mogelijkheden voor leerlingen om betrokken te worden bij hun eigen beoordeling, door gebruik te maken van tools die beoordelen in functie van het leren zelf. Bv. leerlingen nemen deel aan zelfevaluatie- en peer-to-peer-evaluatieactiviteiten. - Richt zich steeds meer op het beoordelen van procedurele kennis, maw 'hoe' je dingen in de echte wereld moet doen. - Maakt gebruik van beoordelingsmethoden en -instrumenten die toekomstgericht zijn en leerlingen de mogelijkheid bieden om hun werk te verbeteren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwerpt lessen waarin beoordelingskansen worden geïntegreerd in het geheel. Bv. leerlingen steunen op eerdere leerervaringen (individueel en collectief), stellen vragen of problemen aan de orde die ze <i>tijdens</i> de les moeten onderzoeken, wisselen feedback uit en reageren er op, denken na over de volgende stappen die ze moeten zetten om bij te leren. - Leerlingen bepalen routinematig hun eigen ondernemersdoelstellingen en volgen nauwkeurig hun vorderingen om deze te bereiken.
<p>Hoe zie ik de beoordeling van ondernemerschapsleren?</p> <p>(Oriëntaties)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Als een manier om te beoordelen wat leerlingen weten en bereikt hebben (Beoordeling <i>van</i> ondernemerschapsleren). 	<ul style="list-style-type: none"> - Als een middel om leerlingen in staat te stellen te zien wat ze hebben bereikt, wat ze kunnen bereiken en hoe ze dit kunnen doen (Beoordeling <i>om</i> te ondernemerschapsleren). 	<ul style="list-style-type: none"> - Als middel om leerlingen te ondersteunen bij het nemen van verantwoordelijkheid voor het stellen van hun eigen doelen, het bepalen van risico's, het reflecteren over hun vorderingen en het doen van de nodige aanpassingen

			(Beoordeling <i>als</i> deel van ondernemerschapsleren).
5. Professionalisering en Ontwikkeling			
Vragen	Ontwikkelingsstadia		
	Van start gaan	Verdieping	Verbreiding
Wat is de grote vraag waarover ik moet nadenken?	Hoe kan ik mijn praktijk in het ondernemerschapsonderwijs verbeteren?		
Hoe goed doe ik het? (Bekwaamheidsniveaus)	Ik weet op welk vlak ik ondernemerscompetenties verder moet uitbreiden en ik ben bereid om deel te nemen aan professionaliseringsinitiatieven als deze zich voordoen. Ik heb het echter zelden over onderzoek of bewijs in ondernemerschapsonderwijs. Ik praat over mijn professionalisering met anderen, maar ik evalueer de	Ik reflecteer en evalueer mijn praktijk consequent en kan uitleggen hoe deze is gebaseerd op een reeks van bewijzen. Ik sta open voor ondernemingsideeën en -strategieën. Ik ben actief op zoek naar professionele leer- en ontwikkelingsmogelijkheden in het ondernemerschapsonderwijs. Onderzoek komt soms voor in mijn gesprekken.	Ik ga actief op zoek naar wat goed werkt in het ondernemerschapsonderwijs en ga kritisch om met de bevindingen. Met een open geest, ben ik zelfverzekerd en in staat om uitspraken over ondernemerschapsonderwijs in twijfel te trekken. Mijn praktijk is gebaseerd op onderzoek en bewijs. Ik ben proactief in het bereiken van anderen binnen het ondernemerschapsonderwijs, bv.

	impact ervan niet, noch de opvolgingsideeën.		via sociale media en andere kanalen.
<p>Wat betekent dit in de praktijk?</p> <p>(Toepassingen)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Neemt deel aan georganiseerde vormen van professionalisering, reageert positief op uitnodigingen. Bv. bijwonen van conferenties. - Voert geplande taken zorgvuldig uit. Bv. door in het leerplan mogelijkheden op te merken om ondernemersvaardigheden en -attitudes te introduceren. - De praktijk is veeleer gebaseerd op eerdere ervaringen of suggesties van collega's dan op bredere bevindingen zoals projecten van de Europese Commissie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Beoordeelt consequent (in plaats van alleen maar te beschrijven) wat er goed is gegaan in de lessen en wat voor verbetering vatbaar is. - Bespreekt nieuwe ondernemingsinitiatieven openlijk met collega's. - Is bereid om nieuwe technieken en onderwijsstrategieën uit te proberen, soms gebaseerd op bevindingen uit onderzoek. - Wint vertrouwen door het kritische bespreken van ondernemingsideeën of -middelen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gaat actief op zoek naar mogelijkheden om de ondernemerscompetenties uit te breiden, zowel individueel als voor anderen. - Verbindt zich tot kritisch denken en praktijkgericht onderzoek door gebruik te maken van actieve onderzoeksmethoden. - Verwijst in gesprekken en documentatie naar betrouwbaar bewijsmateriaal en onderzoek, zoals publicaties van de Europese Commissie, peer-reviewed artikels. - Leest echter altijd bronnen met een kritisch oog en bewust van hun context. - Leerlingen ervaren regelmatig innovatieve en creatieve leerervaringen.

<p>Hoe zie ik Professional Learning and Development?</p> <p>(Oriëntaties)</p>	<p>- Het is wenselijk om mijn vaardigheden bij te werken en mijn ideeën over ondernemerschapsonderwijs te delen. Ik reageer meestal positief wanneer de mogelijkheid tot professionalisering zich voordoet.</p>	<p>- Belangrijk genoeg om ervoor te zorgen dat mijn praktijk gebaseerd is op bewijs en geëvalueerd wordt. Ik ben meestal op zoek naar mogelijkheden voor professionalisering en ontwikkeling.</p>	<p>- Als versterking, een manier om me professioneel te ontwikkelen door mijn eigen onderzoek en praktijken die mij motiveren en waarover ik enthousiast ben, te delen met anderen.</p>
--	---	---	---

Bijlage 2

Competenties en wat dit betekent voor de onderwijspraktijk

<i>5 Competentiegebieden en 17 competenties</i>	<i>Wat dit betekent voor mijn professionalisering en ontwikkeling</i>
1. Kennis en begrip van ondernemerschap	
1.1 Kennis van ondernemerschapsonderwijs.	Weten wat ondernemerschapsonderwijs inhoudt, om mijn praktijk te ondersteunen.
1.2 Naar waarde schatten van ondernemerschapsonderwijs voor iedereen.	Inzicht in de relevantie van ondernemerschapsonderwijs voor alle leerlingen en mijn steun hiervoor tonen in mijn lespraktijk.
1.3 Begrijpen hoe leerlingen hun ondernemerscompetenties ontwikkelen.	De behoeften, interesses en uitgangspunten van mijn leerlingen in kaart brengen en deze kennis gebruiken om ondernemerschapsonderwijs geïnformeerd te benaderen.
2. Plannen en organiseren van creatieve leeromgevingen	
2.1 Het vaststellen van ethische en duurzame leerdoelstellingen voor ondernemerschap.	Ervoor zorgen dat planning een sterk sociaal en moreel doel heeft in het streven om waarde toe te voegen aan het leven van leerlingen en de omgeving.
2.2 Verbanden leggen.	Het verkennen van relevante verbanden binnen en buiten mijn vakgebied, zodat ondernemerschapsteren volledig geïntegreerd is in mijn planning.

2.3 Een sterke omgeving creëren voor ondernemerschapsonderwijs.	Planning en opvolging van het gebruik van ruimte, tijd, inrichting van de klaslokalen en middelen (inclusief technologie) om de leermogelijkheden voor ondernemers aan te moedigen, te ondersteunen en in stand te houden.
3. Onderwijs en opleiding	
3.1 Les geven om leerlingen te inspireren en te betrekken.	Interageren met leerlingen door middel van ondernemende onderwijsstrategieën, zodat zij gemotiveerd zijn om te leren en hun inspanningen vol te houden.
3.2 Waarde creëren voor anderen.	Leerlingen in staat stellen om regelmatig vragen te stellen, alternatieve oplossingen te overwegen, hun eigen onderzoek te volgen en waarde te creëren voor anderen in hun leerproces.
3.3 Les geven door middel van levensechte contexten.	Ervoor zorgen dat mijn lesgeven in ondernemerscompetenties in relevante, uitdagende en boeiende contexten plaatsvindt.
3.4 Stimuleren van zelfbewustzijn en zelfvertrouwen ter ondersteuning van het leren.	Het opbouwen van het zelfbewustzijn en zelfvertrouwen van de leerlingen, zodat zij zelfdiscipline krijgen, met tegenslagen leren omgaan en moeilijkheden op een volwassen manier oplossen, als waardevol resultaat.
3.5 Bevorderen van productief samenwerken met anderen.	Regelmatig voor leerlingen mogelijkheden voorzien om met anderen, binnen en buiten de school of hogeschool, op productieve wijze samen te werken.
4. Beoordeling	
4.1 Controle van en verslag uitbrengen over de vooruitgang van leerlingen op het vlak van ondernemerschapsonderwijs.	Volgen van en verslag uitbrengen over wat leerlingen weten, begrijpen en kunnen doen in hun ondernemerschapsleren.
4.2 Feedback over ondernemerschapsleren delen.	Ervoor zorgen dat Leerlingen weten wat en hoe ze hun ondernemerschapsleren verbeteren en hen regelmatig betrekken bij het beoordelen van hun eigen vooruitgang.

4.3 Het vieren van vooruitgang en verwezenlijkingen.	Het regelmatig voorzien van mogelijkheden voor leerlingen om hun ondernemerschapsleren te delen en te erkennen voor een breed publiek binnen of buiten de school of hogeschool.
5. Professionalisering en Ontwikkeling	
5.1 Beoordelen van het effect.	Kritisch nadenken over mijn praktijk en andere factoren die het leren van leerlingen beïnvloeden.
5.2 Op onderzoek en feiten gebaseerde praktijken.	Verkennen wat goed werkt in ondernemerschapsonderwijs en waarom, gebruik makend van onderzoek en ander bewijsmateriaal om mijn praktijk te onderbouwen.
5.3 Opbouw en in stand houden van ondernemersnetwerken.	Samenwerken met andere leerkrachten en externe belanghebbenden om mijn praktijk aan te scherpen en de leerervaringen van leerlingen op het vlak van ondernemerschap te verrijken.